

Το έργο της Τεχνικής Επιτροπής για την Πολιτιστική Κληρονομιά και τα Θρησκευτικά Μνημεία της Κύπρου

Παρουσίαση στα πλαίσια εσπερίδας με θέμα, Αναστήλωση και Συντήρηση Θρησκευτικών Μνημείων και Τόπων Λατρείας, 31 Αυγούστου, 2016

Αθηνά Παπαδοπούλου,

Αρχιτέκτονας, Μέλος της Τεχνικής Επιτροπής για την Πολιτιστική Κληρονομιά

Μακαριότατε Πατριάρχη Ιεροσολύμων

Θεοφυλέστατε Επίσκοπε Νεαπόλεως

Κύριε Υπουργέ των Μεταφορών

Κύριε Υπουργέ της Παιδείας

Αγαπητή Διευθύντρια του Τμήματος Αρχαιοτήτων

Αγαπητέ Πρόεδρε του ΕΤΕΚ

Κυρίες και Κύριοι

Στη σύντομη σημερινή παρουσίαση θα σας μιλήσω για το έργο της δικαιοδοτικής Τεχνικής Επιτροπής για την Πολιτιστική Κληρονομιά και το ρόλο των θρησκευτικών μνημείων της Κύπρου στο έργο αυτό. Η Επιτροπή δημιουργήθηκε τον Απρίλιο του 2008 μετά από απόφαση των κυρίων Χριστόφια και Ταλάτ πριν από την επανέναρξη των εκ του σύνεγγυς συνομιλιών. ✕

Οι όροι εντολής της Επιτροπής κινούνται σε τρεις κύριους άξονες :

- Τη δημιουργία κοινά αποδεκτού μηχανισμού για την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της ακίνητης πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου
- Τη δημιουργία εκπαιδευτικού προγράμματος για παιδιά για την καλλιέργεια συνείδησης της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς σε όλο το νησί
- Τη δημιουργία κοινού μηχανισμού για την πάταξη του λαθρεμπορίου αρχαιοτήτων και έργων τέχνης ✕

Μέχρι σήμερα η έμφαση της δραστηριότητας της Επιτροπής βρίσκεται στον πρώτο άξονα παρόλο που έχει γίνει εργασία και στα θέματα των άλλων δύο αξόνων. Συγκεκριμένα, το εκπαιδευτικό διαδραστικό πρόγραμμα για παιδιά βρίσκεται σε πολύ προχωρημένο στάδιο και μόλις διασφαλιστούν οι σχετικοί αναγκαίοι πόροι για την παραγωγή του θα προχωρήσει σε φάση ολοκλήρωσης.

Από την αρχή των εργασιών της Επιτροπής ήταν γνωστό πως το έργο που χρειάζεται να γίνει για τη συνολική, σε όλη την έκταση του νησιού, προστασία, συντήρηση-αποκατάσταση και ανάδειξη της ακίνητης πολιτιστικής κληρονομιάς είναι τεράστιο και περιλαμβάνει περισσότερα από 2,500 μνημεία και χώρους. ✕

Φυσική αφετηρία για μας ήταν τα θρησκευτικά μνημεία και τόποι λατρείας όλων των θρησκευτικών ομάδων της Κύπρου. Οι εκκλησίες και τα τεμένη είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την καθημερινότητα των ανθρώπων, την πίστη τους στο Θεό, με τον τόπο, τις μνήμες και την ταυτότητα τους. Επομένως, σε αυτό το πνεύμα ήταν και η σύνθεση της πρώτης συμφωνημένης λίστας προτεραιοτήτων με 40 μνημεία, εκκλησίες και τεμένη για εργασίες στήριξης-προστασίας και μερικής συντήρησης. Σημαντικός αριθμός μνημείων της πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού μας είναι τα θρησκευτικά μνημεία. ✕

Πολύτιμη βοήθεια στην εκτέλεση και διαχείριση των εργασιών της Επιτροπής δίνει το Συμβουλευτικό Σώμα (Advisory Board) που αποτελείται από ειδικούς Ε/Κ και Τ/Κ, αρχιτέκτονες, πολιτικούς μηχανικούς, αρχαιολόγους, συντηρητές και άλλες ειδικότητες όπου κριθεί απαραίτητο. Επιπρόσθετα, το γραφείο Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών-γραφείο Συνεταιρισμός για το Μέλλον (UNDP-Partnership for the Future) διεξάγει για την Επιτροπή όλες τις προκηρύξεις διαγωνισμών για μελέτες και για τις εργασίες συντήρησης-αποκατάστασης των μνημείων και έχει την ευθύνη της διαχείρισης των σχετικών συμβολαίων. Ευχαριστούμε όλους για τη συμβολή τους. ✕

Η μεθοδολογία που ακολουθεί η Επιτροπή ξεκινά με τη διαμόρφωση συμφωνημένης στρατηγικής για την προστασία των μνημείων, προτεραιοτήτων και δράσεων, η οποία επικυρώνεται από τους ηγέτες των δύο κοινοτήτων. Για την οριστικοποίηση κάθε φορά των προτεραιοτήτων σε σχέση με τη σημασία των μνημείων διαβουλευόμαστε με το Τμήμα Αρχαιοτήτων και ειδικά με την Εκκλησία της Κύπρου για τα θρησκευτικά μνημεία. Ευχαριστούμε και τους δύο για την πολύτιμη βοήθεια τους. Η στρατηγική περιλαμβάνει σε κάθε φάση χρηματοδότησης κατάλογο ομάδας μνημείων. Τα έργα χωρίζονται γενικά σε τέσσερις κατηγορίες : ✕

1. Μικρά Έργα (Small projects activities (SPA))- έμφαση σε μικρές, άμεσες επεμβάσεις που προστατεύουν τα μνημεία και εμπλέκουν τις τοπικές κοινωνίες (μέχρι €5.000 περίπου)

2. Μεσαίου μεγέθους Έργα – επικεντρώνονται σε έργα συντήρησης –αποκατάστασης μεσαίας και μεγαλύτερης εμβέλειας (από €50.000 μέχρι €300.000 περίπου)

3. Μεγάλα Έργα – Έργα μεγαλύτερης κλίμακας και ιστορικής, κοινωνικής αξίας, π.χ. Απόστολος Ανδρέας, Άγιος Παντελεήμονας Μύρτου, Πύργος του Οθέλλου, Τείχη της Αμμοχώστου (άνω των €300.000)

4. Αυτοχρηματοδοτούμενα Έργα – Έργα μικρής ή μεσαίας κλίμακας για τα οποία δύνανται να συνεισφέρουν κονδύλια ιδιώτες για συγκεκριμένο έργο. Η κατηγορία αυτή είναι στα πρώτα στάδια υλοποίησης και η αξιοποίηση των κονδυλίων αυτών γίνεται μέσα από τις διαδικασίες της Επιτροπής και πάντα μέσω του γραφείου UNDP-PFF.

Η διαμόρφωση της προσέγγισης και των όρων για κάθε επέμβαση καθορίζεται σύμφωνα με τη φιλοσοφία διεθνών χαρτών και πρακτικών για τη συντήρηση-αποκατάσταση μνημείων , αλλά και τις ιδιαιτερότητες του κάθε ιστορικού κτίσματος σύμφωνα με την αρχιτεκτονική, ιστορική του σημασία και τη συναισθηματική βαρύτητα που έχει για τους ανθρώπους του τόπου όπου βρίσκεται. Η φύση και η έκταση των επεμβάσεων καθορίζονται μετά από επιτόπου επισκέψεις σε κάθε μνημείο από την Επιτροπή και το Συμβουλευτικό Σώμα. Βέβαια, σημαντικό ρόλο στην έκταση της κάθε επέμβασης έχει και ο διαθέσιμος προϋπολογισμός κάθε φορά. ✕

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να σημειώσω τη σημαντική χορηγία από την Ευρωπαϊκή Ένωση του συνολικού ποσού μέχρι σήμερα των €8.000.000 και επιπρόσθετα €2.000.000 περίπου (επόμενο χρόνο) για τα έργα της Επιτροπής (μελέτες και εργασίες συντήρησης-αποκατάστασης) και τη συμβολή της

Εκκλησίας της Κύπρου με ποσό που μέχρι σήμερα ανέρχεται στα €1.000.000 για τις εργασίες συντήρησης-αποκατάστασης της Μονής του Αποστόλου Ανδρέα καθώς και το ποσό των \$25.000 από την πρεσβεία των ΗΠΑ για το ίδιο έργο. Το Ίδρυμα Λεβέντη έχει επίσης συνεισφέρει €38.000 για το έργο συντήρησης-αποκατάστασης της Μονής Αγίου Παντελεήμονα, Μύρτου. Ευχαριστούμε θερμά γι' αυτές τις χορηγίες χωρίς τις οποίες δεν θα ήταν δυνατή η υλοποίηση των ενεργειών της Τεχνικής Επιτροπής. Μέχρι σήμερα έχουν υλοποιηθεί εργασίες σε περισσότερα από 25 μνημεία, και ακόμα 20 μικρά έργα (SPA's) που στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι θρησκευτικά.

Στο παρόν στάδιο βρίσκονται σε εξέλιξη μελέτες συντήρησης-αποκατάστασης, εργασίες συντήρησης-αποκατάστασης μνημείων και προγραμματίζονται νέες προκηρύξεις μελετών και εργασιών συντήρησης για τον επόμενο χρόνο. ✕

Σε προχωρημένο στάδιο υλοποίησης βρίσκονται η πρώτη φάση συντήρησης-αποκατάστασης των μονών Αποστόλου Ανδρέα και Αγίου Παντελεήμονα, Μύρτου και τα δύο εξαιρετικής θρησκευτικής σημασίας. Η Α' Φάση των εργασιών συντήρησης-αποκατάστασης της μονής Αποστόλου Ανδρέα αποτελείται από εργασίες στην εκκλησία και σε βοηθητικά κτίσματα. Το κατασκευαστικό συμβόλαιο, αξίας €2.120.000 ξεκίνησε στις 05.10.2014 και αναμένεται να ολοκληρωθούν οι εργασίες περί τα τέλη Σεπτεμβρίου 2016. Οι εργασίες εκτελούνται από την κοινοπραξία Τουρκοκύπριου και Ελληνοκύπριου εργολάβου και εφαρμόζεται η μελέτη του Πανεπιστημίου Πατρών. Είναι το πρώτο έργο στο οποίο επιτεύχθηκε κοινοπραξία Ε/Κ και Τ/Κ εργολάβου. Για την ενθάρρυνση και την επιτυχία αυτού του είδους των κοινοπραξιών η Επιτροπή και το γραφείο των Ηνωμένων Εθνών έχουν καταβάλει σημαντικές προσπάθειες. ✕✕

Η Α' Φάση των εργασιών συντήρησης-αποκατάστασης της μονής του Αγίου Παντελεήμονα, Μύρτου αποτελείται από εργασίες για την αποκατάσταση της εκκλησίας, τη συντήρηση της ανατολικής και νότιας πτέρυγας των κελιών, εργασίες στην αυλή και στην περίφραξη. Το κατασκευαστικό συμβόλαιο, αξίας €726.000 ξεκίνησε στις 09.10.2015 και αναμένεται να ολοκληρωθούν οι εργασίες περί τα τέλη Σεπτεμβρίου 2016. ✕

Στην Επιτροπή από το 2008 μέχρι σήμερα έχουν εργαστεί εθελοντικά Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι πολλών ειδικοτήτων καταβάλλοντας ιδιαίτερες προσπάθειες για την οικοδόμηση πνεύματος συναντίληψης, συνεννόησης και αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Η κινητήρια δύναμη για το έργο αυτό είναι το πάθος για τη διάσωση της κοινής μας πολιτιστικής κληρονομιάς. Επικεντρωθήκαμε στα σημεία που μας ενώνουν παρόλο που η κατοχή και ο διαχωρισμός παραμένουν ακόμα μπροστά μας.

Η Τεχνική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά λειτουργεί σε πνεύμα συνεργασίας και κλίμα εμπιστοσύνης το οποίο κτίστηκε μέσα από την αγάπη για τα μνημεία, τον τόπο και τους ανθρώπους του. Η Επιτροπή ενεργεί ως κοινά αποδεκτός μηχανισμός εργασίας σε όλη την Κύπρο με στόχο τη διαφύλαξη και προστασία των μνημείων της κοινής μας πολιτιστικής κληρονομιάς για όλους τους κατοίκους του νησιού σήμερα αλλά και στο μέλλον. ✕